

תכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

06/12/20

סקר בציבור הערבי מצביע על מצוקה כלכלית קשה בעקבות משבר הקורונה, רצון בהקמתה של מפלגה ערבית-יהודית חדשה, חילוקי דעות ביחס לתפקודם של חברי הכנסת מהרשימה המשותפת, צפי לשיעור הצבעה לא גבוה (55.6%) בבחירות הבאות, שביעות רצון רבה מתוצאות הבחירות לנשיאות בארצות הברית, ותמיכה בהסכמי הנורמליזציה של ישראל עם המדינות הערביות

אריק רודניצקי

ממצאים עיקריים

- רעיון הקמתה של מפלגה ערבית-יהודית לקראת הבחירות לכנסת זוכה לתמיכה גבוהה יחסית (64.8%) בציבור הערבי. שיעור ההצבעה של הציבור הערבי בבחירות לא צפוי להיות גבוה, 55.6%, וזאת בצל המחלוקת ביחס לתפקודם של חברי הכנסת מהרשימה המשותפת: 51.6% מהציבור מעריכים שתפקודם טוב, 45.4% מעריכים שתפקודם אינו טוב.
- רוב הציבור הערבי (61.8%) תומך בהסכמי הנורמליזציה שנחתמו בין ישראל למדינות הערביות: איחוד האמירויות, בחריין וסודאן. מנגד, 35.5% מתנגדים להסכמים הללו, בעיקר משום שהם באים על חשבון פתרון הבעיה הפלסטינית.
- רוב גדול בציבור הערבי (73.9%) מרוצה מתוצאות הבחירות לנשיאות בארצות הברית. כמעט רבע (24.6%) מציבור זה סבורים כעת שמעורבותה של ארצות הברית במזרח התיכון עשויה להגביר את היציבות באזור, ואחריה מעורבותם של תורכיה (20.0%), של האיחוד האירופי (11.0%) ושל המדינות הערביות במפרץ (8.9%).
- מצבו הכלכלי של רוב הציבור הערבי (61.6%) התדרדר בשנה האחרונה בעקבות משבר הקורונה. הובעה שביעות רצון בינונית מטיפולם של אישים בכירים במשבר הקורונה: ראש הממשלה בנימין נתניהו, שר הבריאות יולי אדלשטיין, פרויקטור הקורונה (לשעבר) פרופ' רוני גמזו ופרויקטור הקורונה בחברה הערבית אימן סיף.
- הנושא החשוב ביותר לאזרחים הערבים הוא מיגור הפשיעה והאלימות (51.9%), ובפער ניכר אחריו: שיפור המצב הכלכלי וטיפול בעוני ובאבטלה (13.4%), הסדרת התכנון והבנייה ביישובים הערביים (13.3%), צמצום התחלואה בקורונה בחברה הערבית (6.2%) ושילוב צעירים ערבים בתעסוקה ובמוסדות להשכלה הגבוהה (5.4%).
- 54.4% מהציבור הערבי סבורים כי תנועות המחאה העממיות שקמו בקיץ האחרון אינן מייצגות את האזרחים הערבים. מנגד, רובם הגדול (75.7%) סבור כי רצוי שהאזרחים הערבים יביעו תמיכה בתנועות האלה.

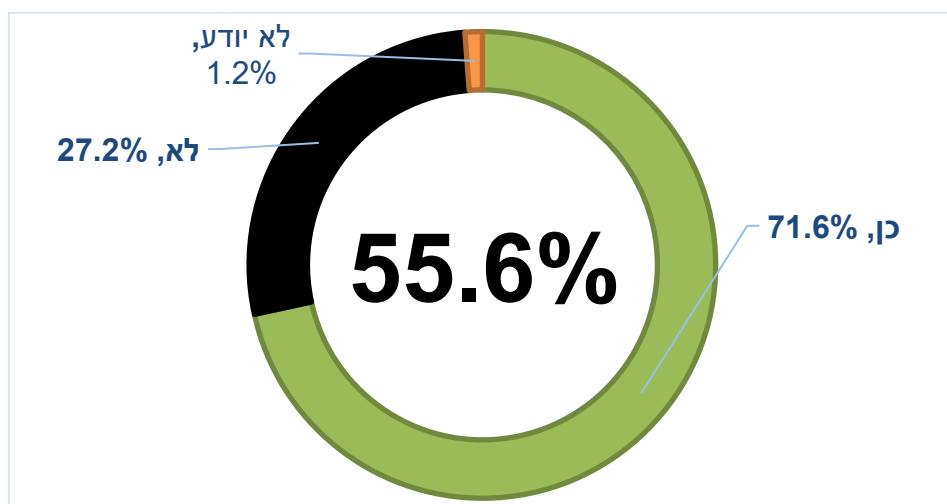
תכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

פוליטיקה ובחירות

מערכת בחירות לכנסת, רביעית בתוך שנתיים, נראית כיום תרחיש אפשרי ביותר. הנסקרים התבקשו לציין מה הסיכוי שישתתפו בבחירות הבאות ורובם (71.6%) העידו כי בכוונתם להצביע.

על פי ממצאי הסקר ובשקלול שיעור ההצבעה בפועל בבחירות האחרונות (לכנסת ה-23) שעמד על 64.8%, שיעור ההצבעה בבחירות הבאות (לכנסת ה-24) צפוי לעמוד על 55.6% בלבד.

האם בכוונתך להצביע בבחירות הקרובות לכנסת?

חשוב להדגיש כי ממצאים אלה נכונים למועד עריכת הסקר, בשעה שטרם הוכרז על הקדמת הבחירות לכנסת, ולמעשה טרם החלה מערכת הבחירות.

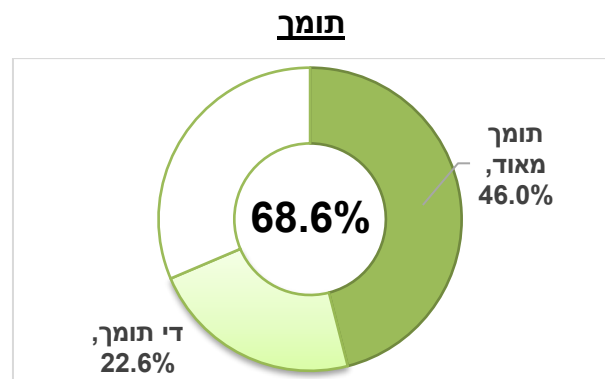
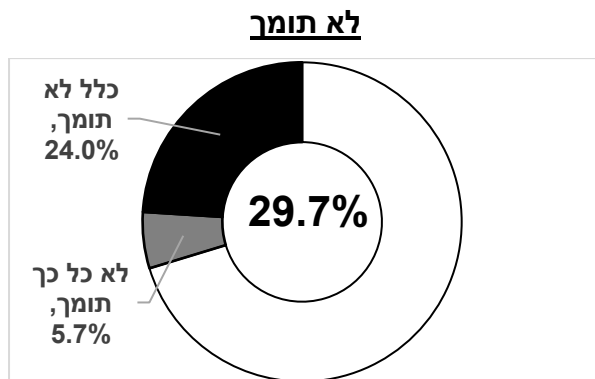
בשבועות האחרונים התרבו הדיבורים על הקמתה של מפלגה ערבית-יהודית חדשה שבהנהגתה יהיה ייצוג שוויוני לערבים וליהודים, וזאת מתוך כוונה להתמודד בבחירות הבאות. רוב הנסקרים (68.6%) הביעו תמיכה ברעיון. הנימוקים העיקריים לכך הם אמונה עקרונית במאבק פוליטי משותף לערבים ויהודים במדינה (30.1%) והתקווה כי מפלגה כזו תסייע לאזרחים הערבים לחזק את השפעתם בזירה הפוליטית (20.3%).

המיעוט (29.7%) שהביעו הסתייגות מהרעיון טענו כי גם אם ייבחרו חברי כנסת ערבים מטעם מפלגה כזו, לא יהיה בידם כוח השפעה (10.9%). בצד זאת הובע חשש כי אם תתמודד מפלגה כזו בבחירות, היא לא תעבור את אחוז החסימה ורק תגרום לבזבוז קולות של בוחרים ערבים (7.3%).

הממצא המעניין הוא שרק שיעור קטן וזניח מהנסקרים (3.3%) נימקו את התנגדותם לרעיון בתחרות שתיווצר בין מפלגה כזו לרשימה המשותפת. המסקנה היא שהציבור הערבי אינו מתנגד לגיוון בזירת המפלגות הערביות, אולי משום שהדעות בקרב חלוקות ביחס לתפקודם של חברי הכנסת מהרשימה המשותפת בשנה החולפת: 51.6% מעריכים כי תפקודם טוב, ואילו 45.4% מעריכים שתפקודם אינו טוב.

תכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

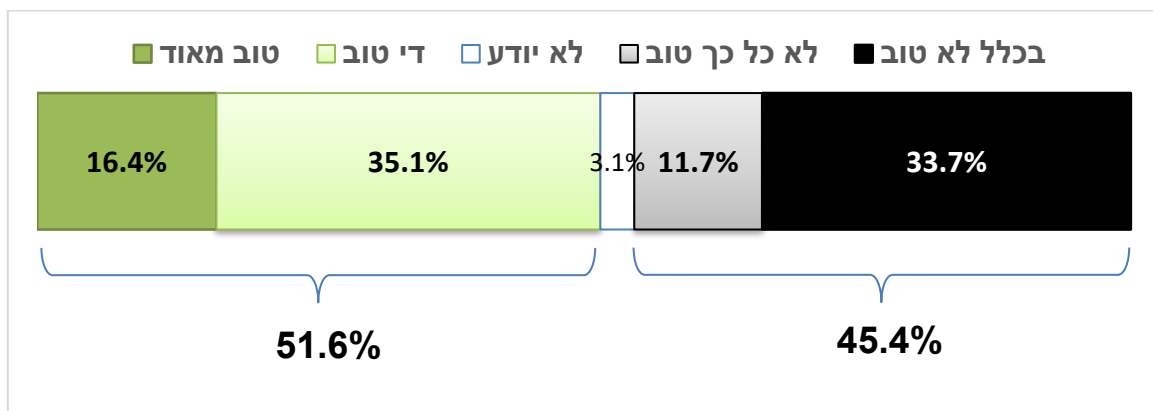
האם אתה תומך או לא תומך בהקמת מפלגה ערבית-יהודית חדשה?

- 10.9% גם אם ייבחרו מטעם מפלגה ערבית-יהודית חברי הכנסת הערבים יהיו לא אפקטיביים
- 7.3% מפלגה ערבית-יהודית לא תעבור את אחוז החסימה בבחירות, ותוביל לבזבוז קולות של מצביעים ערבים
- 4.8% אני לא מאמין במאבק פוליטי משותף לערבים ויהודים
- 3.3% מפלגה ערבית-יהודית תיצור תחרות מיותרת עם הרשימה המשותפת
- 3.2% יש כבר מפלגות ותיקות משותפות לערבים ויהודים, כמו חד"ש או מרצ

- 30.1% באופן עקרוני, אני מאמין במאבק פוליטי ערבי-יהודי משותף
- 20.3% מפלגה כזו תסייע לאזרחים הערבים לחזק את ההשפעה הפוליטית שלהם
- 12.9% דרך מפלגה כזו יוכלו נציגים ערבים להיכנס לממשלה
- 2.7% התפתחות כזו תעלה את אחוז ההצבעה של הציבור הערבי בבחירות לכנסת
- 1.6% עכשיו יהיו לי עבור מי להצביע

הערכת התפקוד של חברי הכנסת מהרשימה המשותפת בשנה האחרונה

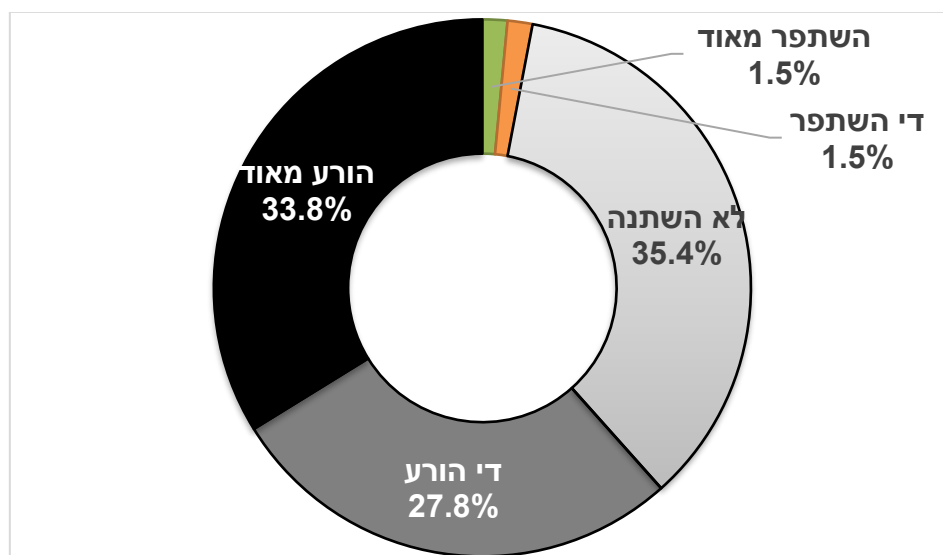

תכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

החברה הערבית ומשבר הקורונה

החברה הערבית נקלעה למשבר כלכלי חמור בשנה החולפת בעקבות ההתמודדות עם מגפת הקורונה בארץ. רוב הנסקרים (61.6%) העידו כי חלה הרעה במצבם הכלכלי; שליש מהנסקרים אף טענו כי נקלעו למצוקה כלכלית חריפה. בצד זאת, 35.4% מהנסקרים העידו כי מצבם הכלכלי נותר כפי שהיה, כמעט ללא שינוי.

כיצד השתנה מצבך הכלכלי בשנה החולפת בעקבות משבר הקורונה?

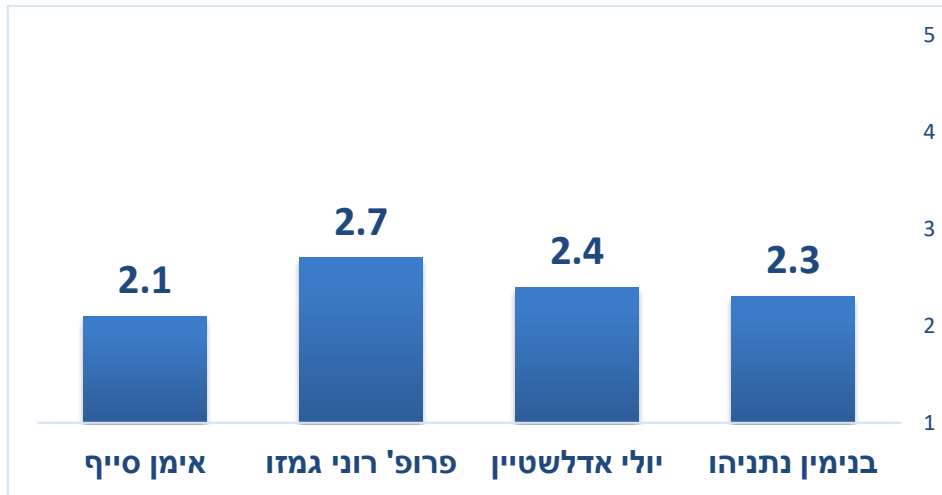

הנסקרים התבקשו לדרג בסולם מ-1 (הנמוך ביותר) עד 5 (הגבוה ביותר) את חוות דעתם על דרך טיפולם של אישי ממשל בכירים במשבר הקורונה: בנימין נתניהו, ראש הממשלה; יולי אדלשטיין, שר הבריאות; פרופ' רוני גמזו, הממונה מטעם הממשלה על הטיפול במשבר הקורונה (שבינתיים סיים את תפקידו); אימן סייף, פרויקטור הקורונה בחברה הערבית.

הציבור הערבי מעניק לבכירי הממשלה תעודת הערכה בינונית למדי. פרופ' רוני גמזו זוכה לציון גבוה יחסית. דווקא אימן סייף, שטיפל באופן אישי במוקדי התחלואה באוכלוסייה הערבית, זוכה לציון נמוך יחסית.

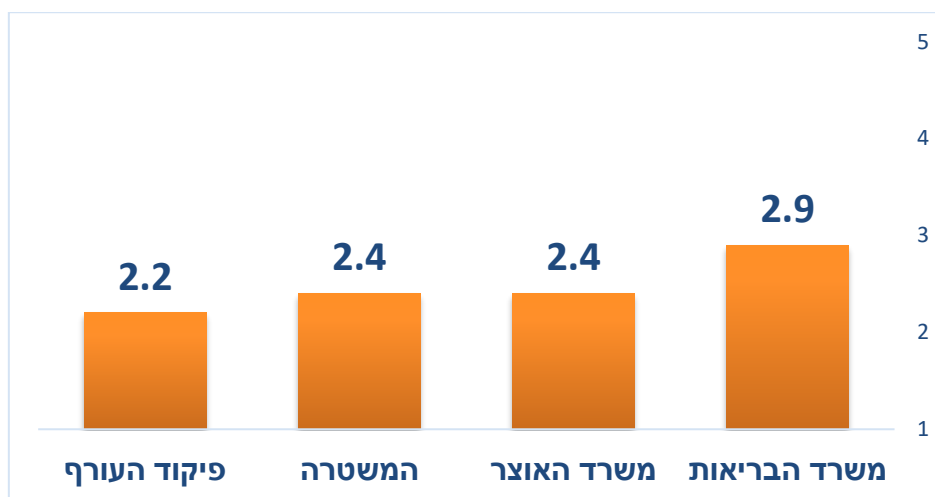
תכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

כיצד אתה מעריך את הטיפול של אישים אלה במשבר הקורונה בארץ (בסולם 1-5)?

הנסקרים התבקשו לחוות דעה על טיפולם של משרדי הבריאות והאוצר וכן של גורמי האכיפה בשטח (המשטרה ופיקוד העורף) במשבר הקורונה בחברה הערבית. גם לגורמים אלה העניק הציבור הערבי תעודת הערכה בינונית למדי. משרד הבריאות זוכה להערכה גבוהה יחסית ופיקוד העורף זוכה להערכה נמוכה יחסית.

כיצד אתה מעריך את הטיפול של גופים אלה במשבר הקורונה בחברה הערבית (בסולם 1-5)?

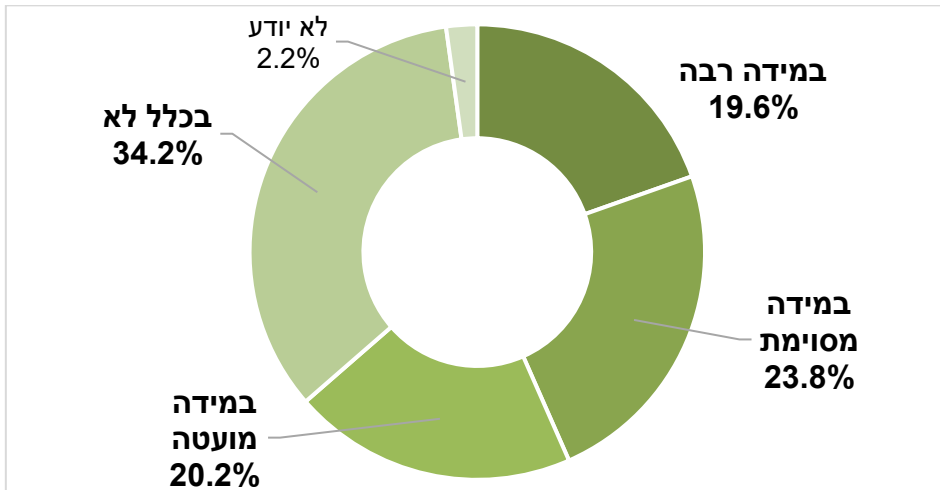
תכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

סוגיות חברתיות

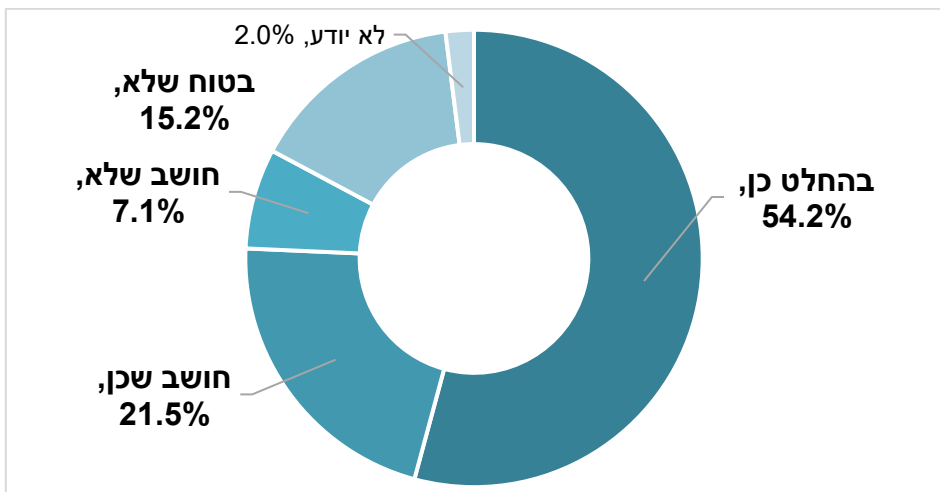
בחודשים האחרונים, במחאה על מדיניות הממשלה, קמו בישראל כמה תנועות עממיות – "הדגלים השחורים", "אין מצב", "קריים מיניסטר", "קומי ישראל" ו"הדמוקרטים". חלק מן התנועות קוראות לראש הממשלה בנימין נתניהו להתפטר מתפקידו. הנסקרים נשאלו באיזו מידה מייצגות תנועות המחאה האלה את האזרחים הערבים.

הדעות בעניין זה חלוקות. 54.4% מהנסקרים השיבו כי תנועות המחאה העממיות אינן מייצגות את האזרחים הערבים, ואילו 43.4% השיבו כי התנועות אכן מייצגות אותם. לעומת זאת, רוב גדול בקרב הנסקרים (75.7%) סבורים כי על האזרחים הערבים להביע הזדהות או תמיכה ביחס לתנועות המחאה העממיות.

באיזו מידה מייצגות תנועות המחאה העממיות את האזרחים הערבים?

האם על האזרחים הערבים להביע הזדהות או תמיכה ביחס לתנועות המחאה העממית?

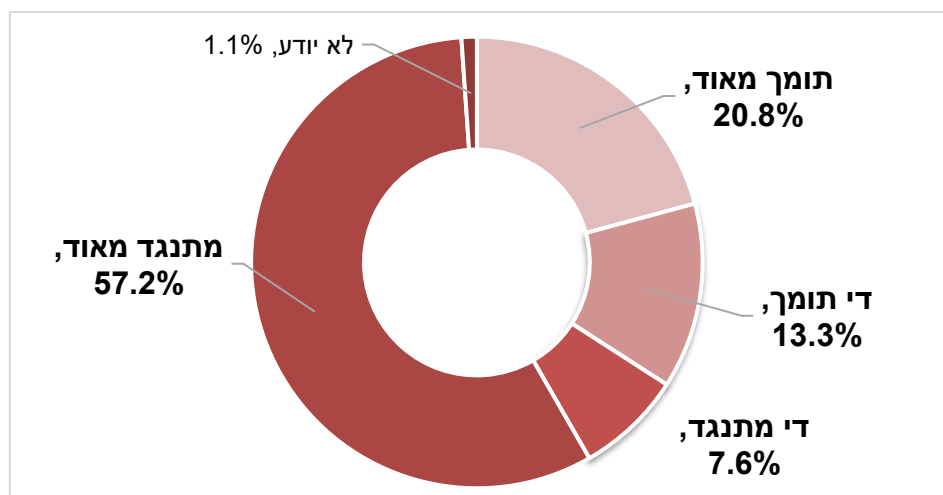
תכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

בקיץ האחרון ניטשה בציבור הערבי מחלוקת בשאלת זכויות הקהילה הגאה (להט"ב). המחלוקת נגלתה במלוא עוצמתה גם בזירה הפוליטית בעת הצבעתם של חברי הרשימה המשותפת על "חוק ההמרה": חד"ש תמכה בחוק, רע"מ התנגדה לו, ואילו בל"ד ותע"ל נמנעו מהצבעה.

לנסקרים הוצגה שאלה כללית הנוגעת להכרה בזכויותיהם של חברי הקהילה הגאה בחברה הערבית בלא לפרט לאילו זכויות הכוונה, שכן בלב העניין עומד עצם ההכרה בקיומם של להט"בים בחברה הערבית.

רוב הנסקרים (64.8%) הביעו התנגדות להכרה בזכויותיהם של חברי הקהילה הגאה. מנגד, שליש מהנסקרים (34.1%) דווקא תמכו בהכרה בזכויותיהם. שיעור תמיכה זה, הנוגע לסוגיה חברתית רגישה, אינו מבוטל.

האם אתה תומך או מתנגד להכרה בזכויות הקהילה הגאה (להט"ב) בחברה הערבית?

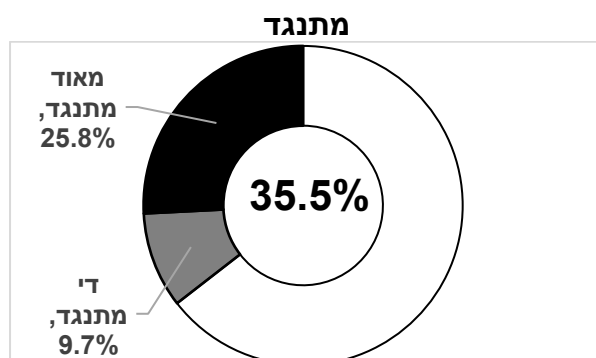
סוגיות מדיניות אזוריות

בסתיו האחרון חתמה מדינת ישראל על הסכמי נורמליזציה עם שלוש מדינות ערביות: איחוד האמירויות הערביות, בחריין וסודאן. ההסכמים אושרו בכנסת ברוב גדול. ההתנגדות היחידה להם באה מצד חברי הכנסת של הרשימה המשותפת בנימוק שההסכמים מתעלמים מהבעיה הפלסטינית.

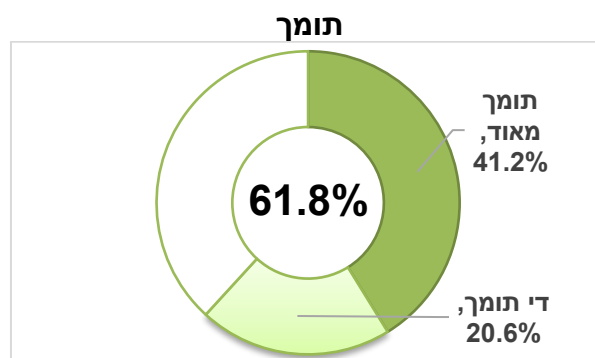
מתברר כי בניגוד לעמדה הרשמית של הרשימה המשותפת, רוב הציבור הערבי (61.8%) דווקא תומך בהסכמי הנורמליזציה. השיקולים העיקריים לתמיכה בהסכמים הם כלכליים (26.0%) ובצידם התקווה שישראל לא תהיה עוד נטע זר באזור (11.7%) ושהציבור היהודי יפגין הבנה רבה יותר לתרבות ולציביליזציה הערביות (7.4%). מנגד, שליש (35.5%) מהציבור הערבי מביעים התנגדות להסכמי הנורמליזציה, בעיקר משום שלדעתם הם באים על חשבון פתרון הבעיה הפלסטינית (22.1%).

תכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

האם אתה תומך או מתנגד להסכמי הנורמליזציה של ישראל עם המדינות הערביות?

- 22.1% הסכמי הנורמליזציה באים על חשבון פתרון הבעיה הפלסטינית
- 5.1% המדינות הערביות האלה הן משטרים עריצים שאינם מכבדים את עמיהם
- 4.9% הממשלה תתרכז במדיניות החוץ ותזניח את בעיותיו של הציבור הערבי בישראל
- 1.7% ישראל תזכה בהכרה רשמית מצד מדינות ערב אף שהיא ממשיכה להגדיר את עצמה "מדינה יהודית"

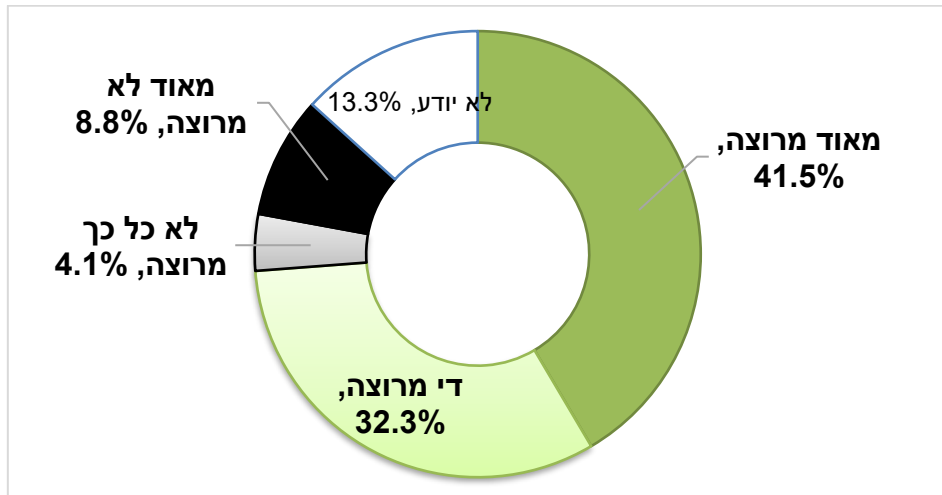
- 26.0% המסחר שיתפתח בזכות ההסכמים האלה עם מדינות המפרץ ישפר את המצב הכלכלי בארץ
- 11.7% ישראל תיפתח לעולם הערבי ולא תהיה עוד נטע זר באזור
- 8.3% אזרחים ערבים רבים יותר יוכלו למצוא תעסוקה בחברות מסחריות או במשרדי ממשלה שיכוננו קשרים עם המדינות הערביות
- 7.4% הציבור היהודי יפגין פתיחות והבנה רבות יותר לתרבות (ציביליזציה) הערבית
- 7.2% הסכמים אלה יועילו בסופו של דבר להסדר המדיני עם הפלסטינים

רוב גדול בציבור הערבי (73.9%) מרוצה מתוצאות הבחירות לנשיאות ארצות הברית ומהיבחרו של המועמד הדמוקרטי, ג'ו ביידן, לתפקיד הנשיא.

הממצאים אינם מפתיעים. תקופת כהונתו של דונלד טראמפ כנשיא ארצות הברית נצרכה בתודעת הציבור הערבי כתקופה שלא היטיבה עימם. בייחוד זכורה לרעה תוכנית "עסקת המאה" שפורסמה ב-28 בינואר השנה, אשר כללה הצעה לספח את אזור המשולש – שכל תושביו ערבים בעלי אזרחות ישראלית – למדינה פלסטינית שתקום בעתיד וזאת בתמורה לסיפוחם של שטחי התיישבות יהודית בגדה המערבית לישראל.

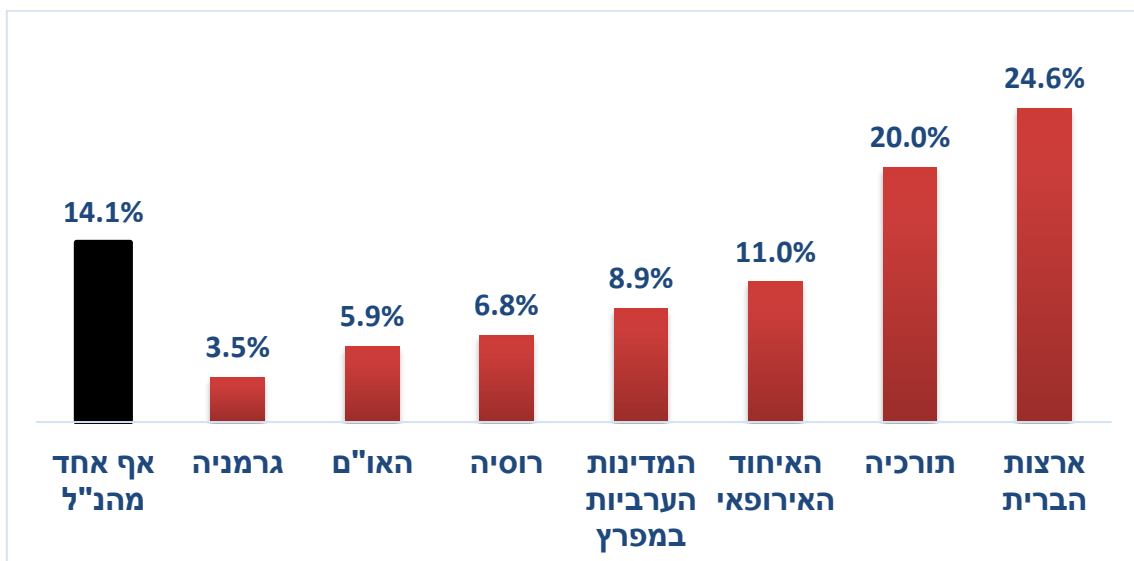
תכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

האם אתה מרוצה או לא מרוצה מתוצאות הבחירות לנשיאות בארצות הברית?

ככל הנראה, תוצאות הבחירות לנשיאות ארצות הברית מפחיתים בציבור הערבי תקווה למעורבות קונסטרקטיבית של ארצות הברית באזור. על פי ממצאי הסקר, כמעט רבע (24.6%) מהציבור הערבי סבורים כעת שמעורבותה של ארצות הברית במזרח התיכון עשויה להגביר את היציבות באזור. מדינה אפשרית נוספת למשימה זו היא תורכיה (20.0%), אשר נשיאה, רג'פ טאיפ ארדואן, זוכה זה זמן רב לתמיכה ולהזדהות רבה מצד הציבור הערבי. מדינות או גורמים נוספים אפשריים להתערבות מועילה באזור הם האיחוד האירופי (11.0%), המדינות הערביות במפרץ (8.9%), רוסיה (6.8%) והאו"ם (5.9%).

מעורבות של איזו מדינה או גורם בין-לאומי עשויה לתרום ליציבות באזור?

תכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

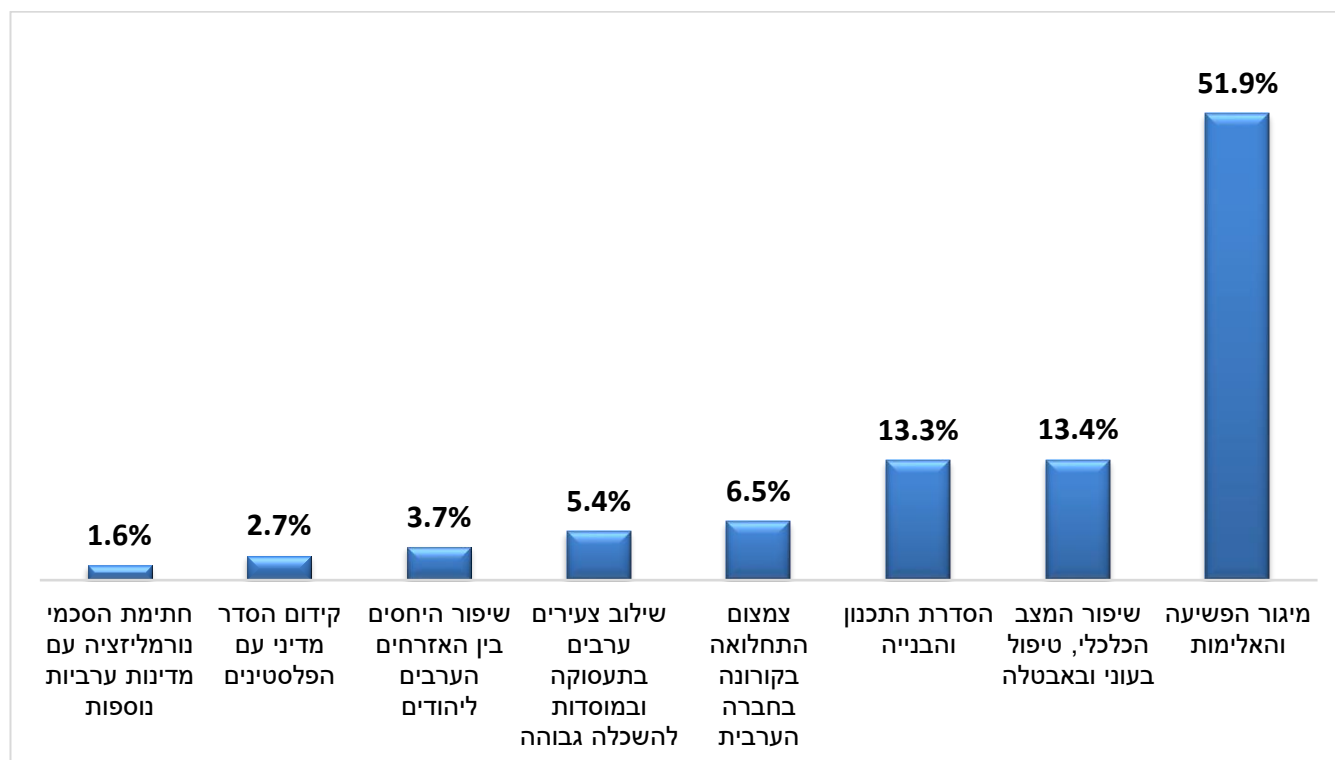
מהן הסוגיות העומדות על סדר היום של הציבור הערבי?

לנסקרים הוצגו שמונה סוגיות בנושאים חברתיים ופוליטיים והם נתבקשו לציין את הסוגיה החשובה והאקוטית ביותר לציבור הערבי.

הממצאים חד-משמעיים: הסוגיה הראשונה במעלה לדעת הנסקרים היא מיגור הפשיעה והאלימות בחברה הערבית (51.9%). העובדה שסוגיה זו שקולה בחשיבותה לחשיבותן של הסוגיות האחרות כולן יחד מעידה יותר מכול עד כמה היא חמורה ואקוטית בעיני הציבור הערבי. לאחר מכן מופיעות שתי סוגיות: שיפור המצב הכלכלי כולל הטיפול בעוני ובאבטלה (13.4%) והסדרת התכנון והבנייה ביישובים הערביים (13.3%). ניסיון העבר מלמד כי שלוש הסוגיות האלה מדורגות דרך קבע בראש סולם העדיפויות של הציבור הערבי.

הסוגיה של צמצום היקף התחלואה בקורונה בחברה הערבית מופיעה רק במקום הרביעי בסולם העדיפויות של הציבור הערבי – מקום נמוך למדי (6.5%) – וזאת למרות ההשפעות החמורות של משבר הקורונה על מצבו הכלכלי והחברתי של ציבור זה. סוגיות מדיניות כלליות כגון קידום הסדר מדיני עם הפלסטינים (2.7%) או חתימת הסכמי נורמליזציה עם מדינות ערביות נוספות (1.6%) מדורגות בתחתית סולם העדיפויות של הציבור הערבי.

מהי הסוגיה החשובה ביותר לזרמים הערבים?

תכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

הסקר נערך ביוזמת תכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי הפועלת מטעם קרן קונרד אדנאואר במרכז משה דיין ללימודי המזרח התיכון ואפריקה באוניברסיטת תל-אביב.

הסקר נערך באמצעות מכון המחקר סטאט-נט בהנהלת יוסף מקלדה.

הנתונים נאספו בתאריכים 19–26 בנובמבר 2020 בסקר טלפוני שנערך בשפה הערבית בקרב מדגם מייצג של האוכלוסייה הערבית הבוגרת בישראל (בני 18 ומעלה). גודל המדגם: 500 נסקרים. טעות הדגימה: $\pm 4.9\%$.

לפרטים ויצירת קשר: אריק רודניצקי, 052-2640024
תכנית קונרד אדנאואר, מרכז משה דיין, אוניברסיטת תל-אביב